

Inspirationsmateriale til undervisning

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

40138

Udviklet af:
Birgit Moesgaard Olesen
Social- og sundhedsskolen Syd
Bjerggade 4M
6200 Aabenraa
Tlf.:73334300

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB/TAK

”Implementering af handleplaner ifølge serviceloven” hører til i følgende fælles kompetencebeskrivelser:

FKB 2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge

Uddannelsen relaterer sig primært til følgende Tilhørende Arbejdsmarkedsrelevante Kompetencer (TAK):

- Kommunikation og samarbejde inden for børne- og ungeområdet

FKB 2692 Omsorg, sygepleje og pædagogisk arbejde

Uddannelsen relaterer sig primært til følgende Tilhørende Arbejdsmarkedsrelevante Kompetencer (TAK):

- Det pædagogiske arbejde
- Omsorgs- og sygeplejefagligt arbejde
- Socialpsykiatrisk arbejde
- Kommunikation og samarbejde i omsorg og pleje

FKB 2726 Arbejde på klubområdet og i kulturhuse

Uddannelsen relaterer sig primært til følgende Tilhørende Arbejdsmarkedsrelevante Kompetencer (TAK):

- Kommunikation og samarbejde inden for klubområdet

Uddannelsen er relevant for flere målgrupper i de tre FKB'er. Inden for det pædagogiske område: medhjælpere på døgninstitutioner, plejefamilier, netværksplejefamilier, værkstedsassistenter, omsorgsmedhjælpere, beskæftigelsesvejledere, personlige hjælpere og ledsagere samt klubmedarbejdere. Inden for social- og sundhedsområdet er det social- og sundhedsassistenter, social- og sundhedshjælpere, plejhjemsassistenter, plejere, og sygehjælpere.

Kompetenceudviklingen har derfor fokus på følgende arbejdspladser inden for jobområdet, offentlige som private institutioner i regioner og kommuner, der arbejder med: børn og unge i alderen 0-18 år (-22 år), med særligt behov for støtte, og hvor der er iværksat foranstaltninger ifølge Servicelovens § 52, § 58 eller § 76, eller voksne under 65år, med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eller med alvorlige sociale problemer, der ikke eller kun med betydelig støtte kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder. På børne- og ungeområdet drejer det sig om dagtilbud til børn og unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, døgninstitutioner, plejefamilier, netværksplejefamilier, opholdssteder og botilbud. På voksenområdet kan det være plejehjem, plejecentre, hjemmeplejen, forskellige boformer, beskyttede beskæftigelser/ værksteder, aktivitetshuse, krisecentre,

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

sundhedscentre, rehabiliteringscentre, socialpædagogiske fritidstilbud, opsøgende arbejde på opholdssteder eller gadeplan, aktivitets- og kulturhuse, medborgerhuse og borgernes egne hjem.

Arbejdsfunktioner

Organiseringen på den enkelte arbejdsplads, er bestemmende for medarbejderens ansvars- og kompetenceområde, men områderne er kendt for en høj grad af selvstændigt arbejde. Samtidig vil medarbejderne ofte indgå i tæt samarbejde med andre faggrupper.

Medarbejdere i ovennævnte jobfunktioner skal dagligt arbejde med at styrke brugerens mulighed for at bestemme i eget liv og - have indflydelse på tilrettelæggelsen af indsatsen. Netop denne opgave er en del af formålet med de individuelle handleplaner ifølge Serviceloven.

Deltagerforudsætninger

Deltagerne vil have meget forskellige erfaringer og kommer fra meget forskellige jobfunktioner. Deres faglige forudsætninger i forhold til uddannelsesmålet vil være afhængige af arbejdsorganiseringen på de enkelte arbejdspladser, som er bestemmende for medarbejdernes ansvars og kompetenceområde. De medarbejdere som deltager i kurset, må formodes at spille en aktiv rolle i arbejdet med implementering af handleplaner på deres arbejdsplads.

Struktur

Deltagerne kommer fra meget forskellige arbejdspladser, hvilket er væsentlig grund til forskellige forudsætninger, derfor kan det være vanskeligt at anbefale bestemte uddannelsesmål forud for dette kursus, nedenstående forslag er vejledende.

40125 Rehabilitering som arbejdsform

42665 Samspil og relationer i pædagogisk arbejde

43765 Kvalitet i offentlige serviceydelser

44298 Brugerindflydelse i pædagogisk praksis

45316 Arbejdet som familieplejer

45747 Arbejdet i pædagogiske døgntilbud og opholdssteder

Efterfølgende kan følgende uddannelsesmål være relevante:

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

40142 Dokumentation og evaluering af pæd./sosuarbejde

44431 Planlægning af pædagogiske aktiviteter

For læse- og skrivesvage deltagere kan følgende uddannelsesmål være relevant at kombinere med:

42724 Faglig læsning og skrivning

2. Ideer til tilrettelæggelse

1. juli 1998, trådte Serviceloven i kraft, som et forsøg på en større reform af det sociale område og den sociale lovgivning efter Bistandsloven, for blandt andet at styrke den individuelle indsats og forbedre den enkelte brugeres mulighed for indflydelse på eget liv. Et væsentligt element i styrkelsen af indsatsen på det sociale område og den brugerorienterede tilgang har været indførelsen af de individuelle handleplaner efter Servicelovens § 140 og § 141.

Handleplanens formål er, at tydeliggøre målet med indsatsen, sikre koordineret indsats og klargøre forpligtelsen for alle involverede personer, instanser og forvaltninger. Derudover er hensigten, at styrke brugerens mulighed for at bestemme i sit eget liv og have indflydelse på tilrettelæggelsen af indsatsen.

Efter næsten 10 år med handleplaner er det stadig meget forskelligt hvorvidt formålet med individuelle handleplaner indfries i forhold til den enkelte borger. Der er lavet forskellige undersøgelser af hvor godt et redskab handleplaner er i indsatsen til målgruppen, ”voksne med nedsat funktionsevne”. Konklusioner på disse undersøgelser peger entydigt på flere forskellige indsatsområder for at bedre implementeringen af individuelle handleplaner eks.:

- Behov for præcisering af målgruppe
- Ledelsesmæssig prioritering af opgaven
- Ensartet fortolkning af formål og funktion af handleplaner er en forudsætning for ensartet kvalitet i service
- Bedre skriftlig dokumentation
- Metodeudvikling for at sikre inddragelse af alle brugere

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

- Efteruddannelse af ledere, sagsbehandlere og personale med henblik på implementering af individuelle handleplaner

Handleplaner, eller måske mere manglen på samme, har flere gange gennem de sidste år været oppe i medierne, både i forhold til børne- og ungeområdet og voksenområdet, og har måske netop ikke fået omtale svarende til intentionerne bag de paragraffer i serviceloven som beskriver reglerne.

I tilrettelæggelsen skal der tages højde for, at deltageres erfaringsgrundlag er vidt forskellig. Det er derfor vigtigt, at der i den konkrete undervisningssituation lægges vægt på, at deltagerne får mulighed for at arbejde ud fra egne erfaringer, og at undervisningen foregår i dialog med deltagerne.

Undervisningen bør i udtalt grad være praksisorienteret. Dette betyder, at de teoretiske oplæg eksemplificeres, gerne med deltageres praktiske eksempler. Det er vigtigt, at deltagerne arbejder med egne holdninger og forestillinger, da praksis erfaringsmæssigt tager udgangspunkt i disse.

Kurset bør være procesorienteret. Det er derfor en god ide, at det er den samme underviser begge kursusdage.

Da der er forskel på handleplaner på børne- unge- og voksenområdet, kan der med fordel udbydes kurser målrettet arbejdsfeltet, så det skaber mulighed for øget homogenitet i deltagerforudsætninger.

Nedenstående temaer behøver ikke at have lige stor fylde i uddannelsesforløbet. Afhængig af målgruppen, deres erfaringer og kompetencer, prioriteres at gå i dybden med det der er mest relevant. Forløbet kan evt. med fordel tilrettelægges, så et af temaerne, eks. ”Brugerinddragelse” eller ”Ethiske og juridiske aspekter”, er gennemgående i hele forløbet.

Temaer

- Tema 1 Introduktion til handleplaner ifølge Serviceloven
- Tema 2 Forskellige plantyper
- Tema 3 Planprocessen
- Tema 4 Brugerinddragelse

- Tema 5 Tværfaglighed

- Tema 6 Ethiske og juridiske aspekter

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Tema 1. Introduktion til handleplaner ifølge serviceloven

Med udgangspunkt i den handlingsorienterede målformulering drøftes: Hvad er målet med dette forløb ”Implementering af handleplaner ifølge serviceloven”.

Handleplanens formål er, at tydeliggøre målet med indsatsen, sikre koordineret indsats og klargøre forpligtelsen for alle involverede personer, instanser og forvaltninger. Derudover er hensigten, at styrke brugerens mulighed for at bestemme i sit eget liv og have indflydelse på tilrettelæggelsen af indsatsen.

Under dette tema er det vigtigt, at give deltagerne indsigt i hvad hensigten er med lovgivningen i forhold til handleplaner, samt kendskab til lovgrundlag og lovtekst.

Hvad er lovgrundlaget? (bilag 1)

Her kan der være behov for at orientere om, at handleplaner til voksne, indtil ændring af serviceloven, januar i år (2007), ofte blev omtalt som ”§ 111- planer”, § 141 har næsten samme lovtekst som ”§ 111” havde, med den lille ændring, at målgruppens alder blev ændret fra under 67 år til under 65 år.

Det er vigtigt at gøre opmærksom på at der er forskel på handleplaner til børn/ unge og til voksne, samt at der skal laves handleplaner på målgruppen af børn og unge, men hos voksne drejer det sig om et tilbud, som den voksne kan sige ”nej tak” til. Ud over at der blandt deltagerne kan være nogen som kun arbejder med børn/ unge og nogen som kun arbejder med voksne, så kan der ofte være børn og unge hvis forældre har en handleplan og voksne hvis børn har en handleplan.

Det vil være godt, så tidligt som muligt i forløbet, at få deltagernes erfaringer og kompetencer i forhold til individuelle handleplaner i spil. Det kan gøres med udgangspunkt i lovtekst som præciseres og drøftes:

Hvem er målgruppen? : (bilag 2)

Hvad er formålet med handleplaner?: (bilag 3)

Hvem er tovholder for handleplanen?: (bilag 4)

Hvad er indholdet i handleplaner?: (bilag 5)

Tema 2. Forskellige plantyper

Der har været anvendt individuelle planer i pleje/ omsorgs- og det pædagogiske arbejde før der blev lovgivet gennem serviceloven. Derfor kan der på nogle arbejdspladser være eksisterende kulturer/ traditioner i forbindelse med anvendelsen af individuelle planer.

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Til dette tema kan det være væsentligt at få deltagernes erfaringer med forskellige typer af planer i spil, og at der sættes en proces i gang hvor erfaringer fra arbejdspladsens betegnelser af de forskellige planer, forsøges sammenholdt med centralt anvendte navne/ betegnelser for de forskellige planer.

Foruden handleplaner findes der også andre planer omtalt i lovgivningen, som fx behandlingsplaner, udskrivningsaftaler og koordinationsplaner. Disse planer er ikke handleplaner, men kan være relevante at inddrage i handleplansarbejdet, de kan ikke erstatte handleplaner iflg. serviceloven.

Der er især to referencer på dette område, en pjece udarbejdet af KL og Socialpædagogernes Landsforbund, juni 2007: ”Rart at vide om handleplaner” og Knud Ramian’s eksempler på definitioner af de forskellige plantyper findes på: <http://knudramian.pbwiki.com/Plantyper> . Der er ikke fuld overensstemmelse mellem disse, men bilag 6 er et forsøg på at samle og tydeliggøre.

Tema 3. Planprocessen

Der er efterhånden flere forskellige ”Planværktøjer/ -redskaber”, som deltagerne måske allerede kender. Det kan være en god idé, at lægge ud med en artikel som: ”Essensen kan stå på en serviet” Socialpsykiatri nr.5 2004, som udover at tage fat på retssikkerheden også på en god måde præciserer at planer, for at være anvendelige ikke behøver at være omfattende skemaer e.l.

Udgangspunktet for deltagernes arbejde med temaet, kan være at genbruge bilag 3, ”Formål med handleplaner”, og bilag 5, ”Hvad er indholdet i handleplaner”, til en drøftelse med vægtning af deres praksiserfaring.

Hvis der ønskes/ er behov for den mere skematiske tilgang, kan der hentes inspiration i nedenstående:

- ”Handleplanledelse er også medarbejderens ansvar” og ”Forenkling er vejen frem”, Socialpsykiatri nr. 3, 2007
- ”Strøm på handleplansarbejdet” (om CAN) og ”Planen er smart” (om SMART- mål), Socialpsykiatri nr. 4, 2006
- ”Opskriften på implementering af GAS”, Socialpsykiatri nr.5, 2004,
- Forudsætninger for et godt handleplansarbejde – erfaringer fra handleplansnetværket PLANET, af Finn Blickfeldt Juliussen, udgivet af Videnscenter for Socialpsykiatri, 2004

Der kan også ud fra bilag 3 og 5 arbejdes med:

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

- en specifikation/ konkretisering af de initiativer der skønnes formålstjenlige at iværksætte, fx med en nærmere beskrivelse af:

- Formålet med indsatsen
- Støtte i hjemmet der kan få hverdagen til at fungere
- Tilbud om kurser, beskæftigelse, aktivitets- og samværstilbud, der kan medvirke til at styrke borgerens personlige og sociale færdigheder og aktive livsudfoldelse
- Støtte til befordring og/ eller ledsagelse til arrangementer der kan medvirke til at udvikle borgerens sociale kontaktflade
- Varighed af indsatsen

- eller en klarlægning/ beskrivelse af visse forhold med betydning for planens implementering, fx:

- Uddannelse, beskæftigelse, bolig, familie og fritid
- Borgerens personlige udvikling, herunder dækning af evt. psykologiske problemer der påvirker selvopfattelse, motivation og engagement i egen udvikling
- Hvilke positive og negative sociale relationer den enkelte borger møder i sine omgivelser, fx sociale bindinger og barrierer
- Hvilke aktuelle og fremtidige handlemuligheder der realistisk foreligger

Om der skal anvendes skriftlig eller mundtlig faglighed, bør være en valgmulighed for deltagerne, men gerne med udgangspunkt i anonyme cases fra deres arbejdsliv.

Tema 4. Brugerinddragelse

Brugerinddragelsen er en væsentlig intention bag handleplanerne ifølge serviceloven, ”at styrke brugerens mulighed for at bestemme i eget liv og have indflydelse på tilrettelæggelsen af indsatsen”.

Under dette tema kan det være godt, at lave en fælles beslutning om, at alle deltagerne bevidst vælger at fremhæve brugerens ressourcer, eller evt. beslutte, at alle brugere ”kun” har ressourcer, at ”alt” kan vendes til muligheder frem for begrænsninger!

Der kan gives et generelt oplæg om menneskesyn/ livskvalitet, men der kan også vælges at tage udgangspunkt i mestringsteorier af Aron Antonovsky, fx ud fra bogen ”Sundhedsfremme i teori og praksis”. Bilag 7 kan anvendes til at støtte forståelsen/ anvendelsen af denne tilgang.

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

For at gøre dette tema så handlingsorienteret som muligt, kan det være godt, ud fra bilag 2, ”Hvem er målgruppen”, at lave en fælles gennemgang af gruppen af brugere, gerne ud fra deltagernes arbejds erfaring (hvis det blev lavet under Tema 1, kan det være nyttigt at genbruge).

Her kan evt. bruges artikler, hvor der er beskrevet forskellige brugere og deres oplevelser med planer af forskellige arter, eks.:

”Håb og drømme i centrum”, ”To planer – et menneske” og ”Handleplaner i brugerperspektiv” Socialpsykiatri nr.5 2004,

”Forudsætninger for et godt handleplansarbejde – erfaringer fra handleplansnetværket PLANET” af Finn Blickfeldt Juliussen, udgivet af Videnscenter for Socialpsykiatri, 2004, har på side 10 - 11, en god gennemgang af forskellige definitioner på psykosocial rehabilitering, som kan være målet for den faglige indsats især på voksenområdet.

”Recovery på dansk - At overvinde psykosociale handicap”, 2004, af Pernille Jensen m.fl., kan også være en god tilgang til temaet.

Tema 5. Tværfaglighed

Med fokus på en af de væsentlige intentioner bag handleplaner ifølge serviceloven, ”at sikre en helhedsorienteret indsats”, kunne der arbejdes med udgangspunkt i deltagernes kendskab til andre sektorer, fx.:

- psykiatriske sygehusafdelinger,
- distriktspsykiatrien
- misbrugscentre
- rehabiliteringscentre for torturofre

netværk, fx:

- familiemedlemmer
- støttekontaktpersoner
- aflastningsfamilie

leverandører af serviceydelser, fx.:

- personale på et botilbud
- aktivitets- og væresteder
- hjemmehjælp
- hjemmevejledning
- dagpleje, daginstitutioner
- skole

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Tværfaglighed har stor betydning for at skabe kontinuitet i brugerens tilværelse. I forbindelse med handleplaner er det tværfagligt aktuelt, før og under udarbejdelsen af handleplanen, ved opfølgning, evaluering, og ikke mindst når der i brugerens liv arbejdes med implementering af målene i planen.

Der kunne arbejdes med at sætte eksempler på tværfagligt samarbejde ind i processen fx:

Hvilke tværfaglige samarbejdspartnere kan være aktuelle:

- før udarbejdelsen af handleplanen
- under udarbejdelsen af handleplanen
- ved opfølgning
- ved evaluering
- i forbindelse med implementeringen

Hvordan skulle brugeren støtte/inddrages i det tværfaglige arbejde?

Tema 6. Ethiske og juridiske aspekter.

Det kan være godt før kurset at bede alle deltagere medbringe en eller flere ”anonyme cases”. Det må gerne være fra deres daglige arbejde, netop som en konstant øvelse i tavshedspligten og/ eller i at have aftalt med en bruger at man må ”bruge” hans historie/ situation til at blive klogere ud fra. I forbindelse med brugen af disse cases, kan der bevidst arbejdes med de etiske og juridiske aspekter.

Kan med fordel inddrages i de øvrige temaer, med udgangspunkt i:

- Servicelovens § 16, om brugerinddragelse:
”Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at brugerne af tilbud efter denne lov får mulighed for indflydelse på tilrettelæggelse og udnyttelse af tilbudene” og
- Lov om Retssikkerhed og administration på det sociale område § 4:
”at borgeren altid skal have mulighed for at medvirke ved behandling af sin sag”
- de vigtigste regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger, findes i:
Straffeloven (§§ 152-152 f)
Forvaltningsloven (§§ 27-32)
Sundhedsloven (§§ 40-49)
Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (§ 11 a-c og § 43, stk. 2 og 3)
Retsplejeloven (§ 115 b)

(Regler om handlekommune kan ses på side 7 i ”Rart at vide om handleplaner”, kan være aktuelle i konkrete tilfælde, ellers ikke af relevans for kurset).

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

3. Opgaver og undervisningsmaterialer

Bilag 1.

Lovteksten:

§ 140. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 52, § 58 eller § 76. Betyder hensynet til barnet eller den unge, at man ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan, er en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunalbestyrelsen snarest muligt og senest inden 4 måneder at opstille en handleplan.

Stk. 2. For unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes og for den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 3. For unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en foreløbig handleplan, jf. stk. 3, senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet.

Stk. 5. En handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført, jf. § 50, og opstille mål og delmål i forhold til barnets eller den unges:

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritid og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 6. En handleplan skal endvidere angive indsatsens forventede varighed. I sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 8, og § 58, skal en handleplan tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet, og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældrene at udarbejde en særskilt plan for støtten til forældrene i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet.

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

§ 141. Når der ydes hjælp til personer under 65 år efter afsnit V, skal kommunalbestyrelsen som led i indsatsen skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, jf. dog stk. 2. Ved denne vurdering skal der tages hensyn til borgerens ønske om en handleplan samt karakteren og omfanget af indsatsen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde at udarbejde en handleplan, når hjælpen ydes til

- 1) personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller
- 2) personer med alvorlige sociale problemer, der ikke eller kun med betydelig støtte kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder.

Stk. 3. Handleplanen skal angive

- 1) formålet med indsatsen,
- 2) hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet,
- 3) den forventede varighed af indsatsen og
- 4) andre særlige forhold vedrørende boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler m.v.

Stk. 4. Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

(kilde: “Bekendtgørelse af lov om social service”, Lovbekendtgørelse nr. 58 af 18. januar 2007).

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Bilag 2.

Hvem er målgruppen? (Voksne)

Kommunen skal altid skønne, om den vil tilbyde at udarbejde en handleplan til personer under 65 år med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer.

Målgruppen for obligatoriske tilbud om handleplaner er personer der har store problemer med at klare sig i egen bolig uden hjælp og støtte, eller hvor en ekstra og langvarig indsats er nødvendig.

- Kommunalbestyrelsen har pligt til at tilbyde at udarbejde handleplaner til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller personer med sociale problemer, der ikke kan opholde sig i egen bolig. Det drejer sig fx om:
 - mennesker med udviklingshæmning
 - mennesker med svære sindslidelser
 - mennesker med udviklingsforstyrrelser fx autister, svært hjerneskadede
 - mennesker med stærkt nedsat fysisk funktionsevne
 - længerevarende hjemløse og
 - personer med behandlingskrævende stof og/ eller alkoholmisbrug
- Kommunalbestyrelsen skal udarbejde for personer, for hvem der foretages foranstaltninger ifølge § 136 i serviceloven (om magtanvendelse)

(kilde: ”Rart at vide om handleplaner”)

Hvem er målgruppen? (Børn/ unge)

- Kommunal bestyrelsen skal udarbejde en handleplan:
 - Hos børn og unge med særlige behov inden der træffes afgørelse om foranstaltninger efter §§ 52, 58 eller 76
 - § 52, omhandler de forskellige foranstaltninger, som kan iværksættes

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

- § 58, omhandler anbringelser uden for hjemmet uden samtykke
- § 76, omhandler særlige regler om tilbud til unge i alderen 18 til 22 år
- Unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug
- Unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Bilag 3.

Hvad er formålet med handleplaner? (Voksne)

Formålet med at tilbyde at udarbejde en handleplan er:

- At klargøre målet med indsatsen
- At sikre en sammenhængende og helhedsorienteret indsats
- At tydeliggøre forpligtelsen for alle involverede personer, instanser og forvaltningsgrene
- At styrke borgerens indflydelse på sagsbehandlingen og dermed bidrage til at øge retssikkerheden

Med andre ord er handleplaner et redskab til at tydeliggøre og sikre koordineringen af indsatsen til gavn for den enkelte borger.

Handleplanen er en fælles plan for borgeren og kommunen om indsatsen for den enkelte.

(kilde: ”Rart at vide om handleplaner”)

Hvad er formålet med handleplaner? (Børn/ unge)

- At danne udgangspunkt for den kommunale myndigheds indsats overfor barnet eller den unge
- At sikre kontinuitet i barnets eller den unges liv
- At opnå, at indsatsen rent faktisk er et middel til at opnå kendte og relevante mål for barn eller ung, familie og myndighed
- At sikre systematisk opfølgning af den iværksatte foranstaltning
- At gøre myndighedens overvejelser målrettede og strukturerede
- At sikre systematisk overlevering af en sag fra en sagsbehandler til en anden.

(kilde: ”Anbringelsesreformen”)

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Bilag 4.

Hvem er tovholder for handleplanen?

Lovgivningen fastlægger, at det er kommunalbestyrelsen, der har forpligtelsen til at lave handleplaner for børn og unge og tilbyde at udarbejde handleplaner for voksne og der er dermed tale om en myndighedsbeføjelse. Det betyder fx, at ansvaret for at tilbyde og udarbejde handleplanen ikke kan videregives til eksempelvis et botilbud, plejefamilie, plejehjem.

Ansvarsfordeling:

Hvilken opgave?	Hvem har ansvaret?
Tilbyde at lave en handleplan	Sagsbehandleren
Udarbejde handleplanen	Sagsbehandleren
Bidrag til udarbejdelsen	Sagsbehandleren kan beslutte at andre skal bidrage til udarbejdelsen af handleplanen, eks. Leverandører af serviceydelser, (så som personale på botilbud, i hjemmeplejen, plejehjem, familiepleje osv.)
Implementering af handleplanen, hvilket svarer til: <i>”at iværksætte, virkeliggøre planen”</i>	Alle involverede, sagsbehandleren, brugeren og netværket, både det private og det professionelle

(kilde: ”Rart at vide om handleplaner”)

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Bilag 5.

Hvad er indholdet i handleplanen? (Voksne)

Handleplanen kan med fordel være en overordnet og koordinerende plan for indsatsen, hvor formålet med indsatsen, selve indsatsen samt den forventede varighed indgår.

- Konkrete elementer i handleplanen, som der opstilles mål for kan fx være:
 - Uddannelse, beskæftigelse, fritid
 - Bolig, hjælpemidler og boligindretning
 - Indsats af pædagogisk, pleje- og omsorgsmæssig karakter
 - Opbygning af sociale relationer
- Når målene er fastlagt skal det afklares:
 - Hvem der skal inddrages i udmøntningen af handleplanen,
 - Hvem der gør hvad og
 - Hvornår
- Det bør også fremgå om handleplanen bør suppleres med andre planer
- Det bør fremgå, hvordan planen følges op.

(kilde: ”Rart at vide om handleplaner”)

Hvad er indholdet i handleplanen? (Børn/ unge)

Handleplanen skal angive:

- Formålet med indsatsen,
- Hvilken indsats der er nødvendig for at opnå målet
- Skal bygge på de undersøgelser der er gennemført jf. § 50, som er en helhedsbetragtning af barnets situation
- Skal opstille mål og delmål i forhold til den unges:

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

1. udvikling og adfærd
 2. familieforhold
 3. skoleforhold
 4. sundhedsforhold
 5. fritid og venskaber og
 6. andre relevante forhold
- Forventede varighed
 - Ved anbringelser uden for hjemmet
 - om støtte til familien under og efter anbringelse samt
 - om plan for støtte til forældre i forbindelse med anbringelse

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Bilag 6.

Oversigt over forskellige plantyper

Navn/ betegnelse	Kort beskrivelse af planen indhold/ formål
Pædagogiske planer, også kaldet delplaner, rehabilite-ringsplaner eller samar-bejdsaftaler.	For borgere der har behov for en særlig tilrettelagt støtte i hverdagen, er den pædagogiske plan ofte et meget vigtigt element. Den udarbejdes som regel af et eller flere sociale til-bud som en del af § 141 planen.
Personlige planer eller Privat plan.	Bliver brugt som betegnelse for borgerens egen plan for sit eget liv. Den vedrører principielt ikke andre end borgeren selv. Den kan være skriftlig eller mundtlig. Dens eksistens kan imidlertid være en for-udsætning for at alle andre planer ikke bliver over-greb. Mange steder opfatter man bistanden til borge-rens arbejde med sin personlige plan som en vigtig del af planarbejdet.
Omsorgsplaner.	Omsorgsplaner bliver brugt som betegnelse for den del af en plan, som omfatter de dele af arbejdet, som ikke er ønsket af en borger, men som personalet al-ligevel opfatter som deres opgave. Den udarbejdes iht. servicelovens § 82, (-som omhandler; ” personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, der ik-ke kan tage vare på deres egne interesser, uanset om der foreligger samtykke fra den enkelte. Hjælpen kan dog ikke ydes ved fysisk tvang”).
Behandlingsplaner (psykiatriloven § 3 Stk. 3)	Overlægen har ansvaret for, at der opstilles en be-handlingsplan for enhver, der indlægges på psykia-trisk afdeling, og at patienten vejledes om planens indhold, samt at patientens samtykke til dens gen-nemførelse til stadighed søges opnået.
Udskrivningsaftale (psykiatriloven § 3 Stk. 4)	Overlægen har ansvaret for, at der for patienter, som efter udskrivning må antages ikke selv at ville søge den behandling eller de sociale tilbud, der er nød-vendige for patientens helbred, indgås en udskriv-ningsaftale mellem patienten og den psykiatriske af-delning samt de relevante myndigheder, privatprakti-serende sundhedspersonale m.fl. om de behand-

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

	lingsmæssige og sociale tilbud til patienten.
Koordinationsplaner (psykiatriloven § 3 Stk. 5)	Såfremt en patient, der er omfattet af stk. 4, ikke vil medvirke til indgåelse af en udskrivningsaftale, har overlægen ansvaret for, at den psykiatriske afdeling i samarbejde med de relevante myndigheder, privat praktiserende sundhedspersoner m.fl. udarbejder en koordinationsplan for de behandlingsmæssige og sociale tilbud til patienten.
Handleplaner ved magtanvendelse (servicelovens § 136)	Vedrøre lovpligtige handleplaner i forbindelse med magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Kilde:

Pjece udarbejdet af KL og socialpædagogernes Landsforbund, juni 2007, ”Rart at vide om handleplaner”.

Knud Ramian’s eksempler på definitioner af de forskellige plantyper, findes på: <http://knudramian.pbwiki.com/Plantyper>

Vejledning 2004-01-05 nr.5 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne, herunder pædagogiske principper.

Vejledning 2006-12-05 nr. 93 om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven.

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Bilag 7.

Antonovsky's mestringsstrategier som redskab til ressourcetilgang

"Oplevelsen af sammenhæng", er hovedessensen af det der iflg. Antonovsky skal til for at mennesker magter at mestre belastninger. Denne oplevelse af sammenhæng er afhængig af tre elementer:

- **"Begribelighed"**, -en fornemmelse af at verden er ordnet, sammenhængende, struktureret og til at forstå
- **"Håndterbarhed"**, - en fornemmelse af handlekraft og at man råder over de ressourcer der er brug for, for at klare de krav man bliver udsat for.
- **"Meningsfuldhed"**, - en fornemmelse af at livet, dets problemer og udfordringer grundlæggende er værd at investere i.

Forslag til hvordan der kan arbejdes med de tre elementer:

	Meningsfuldhed	Begribelighed	Håndterbarhed
	Holdning og motivation	Viden og kognitiv kompetence	Handling, funktions- og håndværksmæssig kompetence
Ekspert arbejde "sende klart" - give svar	Hvad sagkundskaben mener bør være	Hvad sagkundskaben mener at vide	Hvad sagkundskaben anbefaler at gøre
Menneskearbejde "koble klogt" - gøre efterspurgt	Hvad er meningsfuldt for dig	Hvilken viden mangler du?	Hvad kan og vil du gøre

Og/eller:

- Udgangspunkt i menneskets livssituation
- Handlingsmål bør være selvformulerede
- Aldrig opskrift på det gode liv
- Formidling må skabe grund for:
 - Refleksion af det gode liv
 - Realistiske valg
 - Behandling af følelsesmæssige og praktiske barrierer
 - En meningsfuld sammenhæng mellem individet og dets livssituation

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Og/eller:

(bilag 7 fortsat)

<p><u>“RISIKOTÆNKNING”</u> <u>Patogene (= sygdomsfremkaldende)</u></p>	<p><u>“RESSOURCETÆNKNING”</u> <u>Salutogene (= ønske om sundhed)</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Diagnosticere • Risikotænkning • Finde fejl og problemer • Hjælpe og foranstalte • Docere og behandle • Problemløser • Instrumentel handlen • Ekspert • Overtager ansvaret for patienten • Top down 	<ul style="list-style-type: none"> • Menneskets livshistorie • Mulighedstænkning • Frigøre ressourcer • Rumme, se og lytte • Vejlede og guide • Katalysator • Forståelses- og læringsorienteret • Involveret, engageret og reflekterende praktiker • Tager ansvar for proces og rammer • Bottom up

(kilde: ”Sundhedsfremme i teori og praksis” af Torben K. Jensen og Tommy J. Johnsen)

4. Litteraturliste mv.

Bøger/ pjecer:

Mahs (red.), Bertil Michael: Jeg har planer eller har jeg? - sociale handleplaner og praksis. FOKUS. 2001.

Borresen, Mette m.fl.: Socialpædagogik og Demens - det vanskelige omsorgsarbejde. Styrelsen for Social Service. 2004.

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Jensen (red.), Pernille m.fl.: Recovery på dansk - At overvinde psykosociale handicap. Systime Academic. 2004.

UFC Handicap, VFC Socialt Udsatte og Videnscenter for Socialpsykiatri: Anden etnisk baggrund - og omfattet af Servicelovens § 67. Metoder i det sociale arbejde, brugerinddragelse, handleplaner og opfølgning. UFC, VFC. 2004.

Videnscenter for socialpsykiatri: HAPLA - et praksisforskningsprojekt om handleplaner Videnscenter for Socialpsykiatri. 2001.

Krogstrup, Hanne Kathrine: Det handicappede samfund - om brugerinddragelse og medborgerskab. Systime. 1999.

Jensen, Torben K. og Johnsen, Tommy J: Sundhedsfremme i teori og praksis. Philosophia. 2000

PLS RAMBØLL Management/ Tine Andersen, Leif Laszlo Haaning og Steffen Bohni Nielsen: ”§ 111-planer – et godt redskab i indsatsen overfor voksne med nedsat funktionsevne?”. Socialministeriet. 2001,

Pjece udarbejdet af KL og Socialpædagogernes Landsforbund. ”Rart at vide om handleplaner”. Socialministeriet 2007.

Håndbog om anbringelsesreformen. Publikation udgivet af Styrelsen for Social Service, 2006. Ligger i elektronisk form på:
www.servicestyrelsen.dk/anbringelsesreformen

Videnspakke om handleplaner. Videnscenter for Socialpsykiatri. 1999.

Juliussen, Finn Blickfeldt: Forudsætninger for et godt handleplansarbejde – erfaringer fra handleplansnetværket PLANET. Videnscenter for Socialpsykiatri. 2004

Tidsskrifter/ artikler:

Socialpsykiatri nr. 3 2007. Tema: Lov og praksis, artiklerne ”Handleplanledelse er også medarbejderens ansvar” og ”Forenkling er vejen frem”

Socialpsykiatri nr. 4. 2006. artikler om dokumentation og evaluering: ”Strøm på handleplansarbejdet” (om CAN) ”Planen er smart” om SMART- mål

Implementering af handleplaner ifølge serviceloven

Inspirationsmateriale til undervisning

Socialpsykiatri nr. 5 2004, TEMA/ Handleplaner: ”Essensen kan stå på en serviet” om retssikkerheden, -”Handleplaner i brugerperspektiv”, -”Opskriften på implementering af GAS”, -”Håb og drømme i centrum” og ”To planer – et menneske”, om brugerindflydelse

Love/ vejledninger/ bekendtgørelser:

Bekendtgørelse af lov om social service. Lovbekendtgørelse nr. 58 af 18. januar 2007, Socialministeriet.

Kan findes på www.retsinfo.dk / Retsinformation/ Søgning / under Populærtitel skrives Servicelov/ søg/ vis dokumentliste.

VEJL200693, Vejledning om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven.

Kan findes på www.retsinfo.dk /Retsinformation/ Søgning/ under, Dokumenttype vælges Vejledninger/ ved Forskrifts nr. skrives 93/ ved År for udstedelse, skrives 2006/ søg/ vis dokumentliste.

Vejledning 2004-01-05 nr.5 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne, herunder pædagogiske principper.

Vejledning 2006-12-05 nr. 93 om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven.